Homas
the spiritual way to success

K. Krishna Prasad Bhat
Website: http://homas.in
Email: homasonline@gmail.com
Mobil: 8000858858 /9940406777

॥ प्रपञ्चसारसारसंग्रहे उत्तरभागः ॥

॥ अथाष्टादशः पटलः ॥

अथ श्रीकृष्णमन्त्रप्रसङ्गात् श्रीराममन्त्रोपि लिख्यते —

ब्रह्मा ऋषिः। गायत्री छन्दः। श्रीरामचन्द्रो देवता। रां बीजम्। नमः शक्तिः। मम सर्वैश्वर्यसर्वसौभाग्यसर्वलोकवश्यविद्याज्ञानसिध्यर्थे विनियोगः। रां हृत्। रीं शिरः। रूं शिखा। रैं कवचम्। रौं नेत्रम्। रः अस्त्रम्। अथवा मूलमन्त्रैरेव (मूलमन्त्राक्षरैरेव) करन्यासं च कुर्यात् ॥

अथाक्षरन्यासः —

ब्रह्मरन्ध्रे भ्रुवोर्मध्ये हृदि नाभौ च गुह्यके।
पादयोश्च प्रविन्यस्य भावयेद्भावनां सुधीः ॥

ध्यानम् —

आधारे भावयेच्छक्तिं चित्सदानन्दरूपिणीम्।
उद्यदादित्यसंकाशामाधारं तत्प्रभामयम् ॥

विद्युत्कोटिप्रतीकाशं चन्द्रकोटिसुशीतलम्।
सुषुम्नामुखमुन्मील्य प्रापयेदुपदेशतः ॥

ब्रह्माध्वना नयेदेतद्द्वादशान्ते तु मण्डलम्।
प्रापय्य विधिना बुध्या प्रापयेत्तत्सुधामृतम् ॥

ततः परिगलच्छुद्धसुधाधाराभिराप्लुतम्।
निजदेहं जगत्सर्वं एकीभूतं विचिन्तयेत् ॥

निष्प्रपञ्चं निराकारं निरवद्यं निरञ्जनम्।
अशून्यशून्योपरमं सदसद्भाववर्जितम् ॥

अखण्डानन्दमात्मानं भावयेन्मुनिसत्तम ॥ इति ॥

ध्यानान्तरम् —

उपसंहृत्य तत्तेजो यद्वा हृदयपङ्कजे ।
रामं ज्योतिर्मयं ध्यायेत्सर्वलोकैकसाक्षिणम् ॥

जगदुत्पत्तिसंभूतिविपरीतिकरं परम् ।
देवासुरमुनीन्द्रैश्च योगिवृन्दैश्च सेवितम् ॥

चतुर्भुजं शङ्खचक्रगदापङ्कजधारिणम् ।
किरीटहारकेयूररत्नकुण्डलशोभितम् ॥

एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं षट्सहस्रं दिने दिने ।
सर्वेषां श्रुतिमूलानां नित्यनैमित्तिकात्मनाम् ॥

कर्मणामविरोधेषु कालेषु जप इष्यते ।
वाचः श्रियः पतिर्भूत्वा कविर्भवति वत्सरात् ॥ इति ॥

ध्यानान्तरम् —

यद्वा कल्पतरोर्मूले सौवर्णं मण्डपं मुने ।
तन्मध्येष्टदळं पद्ममुद्यदादित्यसन्निभम् ॥

वीरासनेन तन्मध्ये समासीनं महामुने ।
सम्यक् ज्ञानमयीं मुद्रां दधानं दक्षिणे करे ॥

तेजःप्रकाशिनीं वामजानुमूर्धनि चापरम् ।
जानकीवल्लभं देवमिन्द्रनीलसमप्रभम् ॥

व्याख्याननिरतं देवं द्विभुजं रघुनन्दनम् ।
वामभागे समासीनां सीतां काञ्चनसन्निभाम् ॥

भजतां कामदां नित्यं नीलोत्पलकराम्बुजाम् ।
लक्ष्मणं पश्चिमे भागे धृतछत्रं सचामरम् ॥

पार्श्वे भरतशत्रुघ्नौ तालवृन्तकरावुभौ ।
एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं ज्ञानलक्ष्म्योश्च भाजनम् ॥

चातुर्विध्यं कवित्वं च षण्मासाज्जायते पुनः ।
जपतां मन्त्रिणामेवमन्तर्यागेन धीमताम् ॥

पुरश्चरणकृत्येन विना च फलदो मुने ॥

ध्यानान्तरम्—

कालाम्भोधरकान्तिकान्तमनिशं वीरासनाध्यासितं
मुद्रां ज्ञानमयीं दधानमपरं हस्ताम्बुजं जानुनि ।
सीतां पार्श्वगतां सरोरुहकरां विद्युन्निभां राघवं
पश्यन्तं मुकुटाङ्गदादिविविधाकल्पोज्ज्वलाङ्गं भजे ॥

रां रामाय नमः । इति मन्त्रः ॥

अतः परं प्रवक्ष्यामि पौरश्चरणकं विधिम् ।
जितेन्द्रियो हविष्याशी शाकयावकभोजनः ॥

पश्चिमाभिमुखे देवे *वृषशूले शिवालये ।
नद्यास्समुद्रगामिन्याः तीरे गोष्ठेऽथवा मुने ॥

अश्वत्थबिल्वयोर्मूले सिन्धुतीरे जलाशये ।
पर्वताग्रेऽथवा मन्त्री स्थानेष्वन्यतमे जपेत् ॥

द्वादशलक्षं जपेत् । तद्दशांशं तर्पयेत् ॥ तद्दशांशं बिल्वसमिद्भिश्च तत्फलैश्च तत्पत्रैश्च तत्कुसुमैश्च त्रिमधुरसिक्तैर्हुनेत् पुरश्चरणार्थम् ॥

* वृषशून्ये इति ख, ग, ङ मातृका पाठः ।

अथ कल्पान्तरोक्तन्यासविधिः — शुद्धमातृका केशवादिका तत्वमूर्तिपञ्जरान् प्राक् गोपालकविधानोक्तान् न्यसेत् ॥

अथ पूजाविधिः ॥ अथ यन्त्रं वक्ष्ये —

अथोच्यते महायन्त्रं रघुनन्दनविग्रहम् ।
सौभाग्यदं वश्यकरं रिपुनाशकरं परम् ॥

आयुरारोग्यदं पुंसां ग्रहज्वरनिवारणम् ।
यन्त्रं मन्त्रमयं प्रोक्तं मन्त्रात्मा देवतेरिता ॥

पुरा भगवताप्युक्तं तन्त्रे संमोहनाह्वये ।
देहात्मनोर्यथा भेदो मन्त्रदेवतयोस्तथा ॥

तस्मात्पीठे महायन्त्रं लिखित्वा तत्र पूजयेत् ।
विना यन्त्रेण चेत्पूजा देवता न प्रसीदति ॥

ततो वक्ष्यामि यन्त्रस्य स्वरूपं गुरुदर्शितम् ।
षट्कोणं पूर्वमालिख्य तदग्रे वृत्तमालिखेत् ॥

बहिरष्टदलं पद्मं ततः पार्थिवमण्डलम् ।
एवं मण्डलमालिख्य शोभनं व्यक्तमुज्ज्वलम् ॥

षट्कोणान्तर्लिखेद्बीजं साध्याख्याकर्मगर्भितम् ।
मान्मथेनैव बीजेन तद्बीजं वेष्टयेद्बहिः ॥

अवशिष्टैर्मनोर्वर्णैः मान्मथं तच्च वेष्टयेत् ।
दशाक्षरेण मन्त्रेण तत्सर्वं वेष्टयेत्पुनः ॥

अग्न्यादिकोणषट्केषु षडङ्गानि च विन्यसेत् ।
श्रीं ह्रीमिति लिखेत्पश्चात् षट्कोणस्य कपोलयोः ॥

कोणाग्रेषु च हुं बीजं केसरेषु स्वरान् क्रमात् ।
ततो मालामनोर्वर्णैः पूर्वाद्यष्टदलेषु च ।
तेषु सप्तसु मन्त्रज्ञो विन्यसेद्रससंख्यया ॥

अवशिष्टं पञ्चवर्णं विन्यसेदष्टमे दळे ।
वृत्ताकारेण तत्सर्वं वेष्टयेत्कादिवर्णकैः ॥

बीजद्वयं लिखेत्पश्चात् भूगृहे दिग्विदिक्षु च ।
नारसिंहं महाबीजं वाराहं च मुने क्रमात् ॥ इति ॥

अस्यार्थः — प्रथमं षट्कोणं विलिख्य, तन्मध्ये मन्त्रस्य प्रथमबीजं रामिति विलिख्य, तन्मध्ये साध्यनामादीन्विलिख्य, पुनः कामबीजेन पूर्वलिखितमन्त्रप्रथमबीजं वेष्टयेत् । पुनरवशिष्टेन मूलमन्त्रवर्णपञ्चकेन तत्कामबीजमपि वेष्टयेत् । पुनर्वक्ष्यमाणेन रामदशाक्षरेण पूर्वलिखितं सर्वं वेष्टयेत् ॥ "हुं जानकीवल्लभाय स्वाहा" इति रामदशाक्षरीमन्त्रः । पुनष्षडङ्गानि षट्सु कोणेषु एकमेकं विलिख्य, षट्कोणकपोलद्वन्द्वे श्रीं ह्रीं इत्येकैकस्मिन् कपोले, एवं सर्वकपोलेष्वपि विलिख्य, पुनः षट्कोणाग्रेषु हकार उकारबिन्दुकूटं हुमित्येतद्बीजं विलिख्य, पुनर्बहिरष्टदलं पद्मं विलिख्य, तत्केसरस्थानेष्वष्टसु स्वरान् द्वौ द्वौ विलिखेत् । पुनस्तेषु दळेषु मालामन्त्रवर्णान् षट्षट्संख्यया सप्तस्वपि दळेषु विलिख्य, अष्टमे अवशिष्टवर्णान् विलिखेत् ॥ तदुच्यते —

ओं नमो भगवते रघुनन्दनाय रक्षोघ्नविशारदाय मधुरप्रसन्नवदनायामिततेजसे बलाय रामाय विष्णवे नमः । एतेन सप्तचत्वारिंशद्वर्णवता मालामन्त्रेण षट्संख्यया सप्तदळेषु अवशिष्टवर्णपञ्चकं अष्टमे च विलिख्य तद्बहिर्वृत्तं विलिख्य तस्मिन् कादिक्षान्तैर्वर्णैर्वेष्टयेत् । तद्बहिश्चतुरश्रं साष्टशूलाग्रं विलिख्य तस्य दिक्षु नारसिंहबीजं विलिख्य कोणेषु हुमिति वराहबीजं विलिखेत् ॥

क्षशब्दरेफ औकारबिन्दुना भूपितो मुने ।

नीलोत्पलानां होमेन वशयेदखिलं जगत् ।
बिल्वप्रसूनैर्जुहुयादिन्दिरावाप्तये नरः ॥

दूर्वाहोमेन दीर्घायुः भवेन्मन्त्री निरामयः ।
रक्तोत्पलहुतैर्मन्त्री धनमाप्नोति वाञ्छितम् ॥

मेधाकामेन होतव्यं पलाशकुसुमैर्नवैः ।
तज्जप्तमम्भः प्रपिबेत्कविर्भवति वत्सरात् ॥

तन्मन्त्रितान्नं भुञ्जीत महदारोग्यमाप्नुयात् ॥

अथ सीताराममन्त्रोपि लिख्यते —

सुयज्ञ ऋषिः । जगती छन्दः । सीतारामो देवता । श्रीं बीजम् । स्वाहा शक्तिः । ओं क्लीं हृत् । श्रीं श्रीं शिरः । रां रामाय नमः शिखा । श्रीं सीतायै स्वाहा कवचम् । रां श्रीं श्रीं नेत्राभ्याम् । क्लीं ओं अस्त्रम् । ध्यानम् —

तप्ताष्टापदभां विदेहतनयां रामाङ्कपीठस्थितां
तद्वक्त्रेक्षणतत्परामनिमिषां हस्तस्थिताब्जोत्पलाम् ।
रामं दाशरथिं रमाकुचलसद्धस्तं तदास्येक्षणं
कस्तूरीरचितस्वदक्षिणकरं ध्यायेदभीष्टाप्तये ॥

प्रणवं मान्मथं बीजं लक्ष्मीबीजद्वयं तथा ।
राममन्त्रषडर्णं च सीतामन्त्रषडक्षरान् ॥

अग्निबीजं ततः पश्चात् रमाबीजद्वयं तथा ।
कामबीजं ततः पश्चात् प्रणवं च पुटं क्रमात् ॥

सीताराममहामन्त्रं जपेद्वाञ्छितमाप्नुयात् ।

ॐ क्लीं श्रीं श्रीं रां रामाय नमः, श्रीं सीतायै स्वाहा, रां श्रीं श्रीं क्लीं ओं ॥
इति मन्त्रः ॥

एकविंशतिवर्णोयं भुक्तिमुक्तिप्रदो नृणाम् ॥

षडक्षरोक्तवत् जपपूजादिकम् ॥ अथ यन्त्रम्—

षट्कोणं पूर्वमालिख्य तदग्रे वृत्तमालिखेत् ।
बहिरष्टदळं पद्मं राममालां लिखेत् क्रमात् ॥

पूर्वादिदळपर्यन्तमवसानेऽवशिष्टकम् ।
षोडशार्णान्बहिर्लिख्य तद्बहिः प्रणवं लिखेत् ॥

षट्कोणमध्ये श्रीरामं लक्ष्मीबीजेन वेष्टयेत् ।
एवमुद्धृत्य विधिवत् मुद्राषट्कं प्रदर्शयेत् ॥

गन्धपुष्पादिधूपैश्च दीपनैवेद्यमेन च ।
एवं कुर्वीत मतिमान् रामसायुज्यमाप्नुयात् ॥

अस्यार्थः — प्रथमं षट्कोणं विलिख्य तन्मध्ये रामबीजं विलिख्य तन्मध्ये साध्यनामादीन्विलिख्य * तन्मध्ये ध्यानश्लोकोक्त रामभूर्त्याकारं विलिख्य षट्सु कोणेष्वपि रामबीजं रामिति विलिख्य तानि बीजानि प्रत्येकं श्रीबीजेन वेष्टयेत् ॥ बहिरष्टदळं पद्मं विलिख्य तेषु राममालामन्त्रवर्णान्पूर्वोक्तान् सप्तसु दळेषु षट्षट्संख्यया विलिख्य अवशिष्टानष्टमे विलिख्य तद्बहिर्वृत्तं विलिख्य तस्मिन् 'ओं नमः सीतापतये रामाय हन हन हुं फट्' इति षोडशाक्षरीमन्त्रेण वेष्टयेत् ॥ तद्बहिः प्रणवेन वेष्टयेदिति ॥

* एवं व्याख्यानस्य बीजं मूले न विद्यते ॥ यन्त्रे मूर्तिस्वरूपलेखनमप्य—प्रसिद्धं भाति । षट्कोणस्य मध्येपि रामिति बीज विलिख्य श्रीबीजेन वेष्टयेदिति व्याख्यानं तु युक्तं भाति ॥

नारसिंह्मो महामन्त्रः भजतां कल्पभूरुहः ॥

पञ्चमस्वरसंयुक्तो हकारो बिन्दुभूषितः ।
वाराहबीजमित्युक्तं लक्ष्मीधनधराप्रदम् ॥

एतद्यन्त्रं समालिख्य सौवर्णे राजते पटे ।
भूर्जे वा सम्यगुद्धृत्य गुलिकीकृत्य धारयेत् ॥

अपुत्रो लभते पुत्रमधनो धनवान् भवेत् ।
किमत्र बहुनोक्तेन सर्वसिद्धिप्रदं नृणाम् ॥

यन्त्रमेतत्समालिख्य धारणात्पातकापहम् ।

इत्येवं यन्त्रमण्डलं विलिख्य तस्मिन्वैष्णवपीठे संपूज्य तदुपरि श्रीराममावाह्य उपचारैः समर्चयेत् । पूर्वमङ्गैष्षट्कोणेपु समर्चयेत् । पुनर्वामभागे सीतां तन्मन्त्रेण यजेत् । तन्मन्त्रस्तु—

जनक ऋषिः । गायत्री छन्दः । सीता श्रीर्देवता । श्रीं सीतायै नमः । इति सीतामन्त्रः । इमं मन्त्रं भार्यान्वितो जपेत् । तस्मादैश्वर्यसिद्धिर्भवति । पुनः शार्ङ्गाय नमः । इति देवस्य पुरतो यजेत् । शरेभ्यो नम इति देवस्य वामदक्षिणतो यजेत् । इत्थं प्रथमावृतिः । तद्बहिरष्टदळेपु प्राग्दळे हनुमते नम इति, पुनराग्नेये सुग्रीवाय नम इति, भरताय० विभीषणाय० लक्ष्मणाय० अङ्गदाय० शत्रुघ्नाय० जाम्बवते नम इत्यवशिष्टेपु दळेपु क्रमेण सर्वे च प्रणवाद्यास्समर्चनीयाः । एवं द्वितीयावृतिः । पुनर्धृष्टयें० जयन्ताय० विजयाय० सुराष्ट्राय० राष्ट्रवर्धनाय० अक्रोधाय० धर्मपालनाय० सुमन्त्राय० ८ एतैरष्टमन्त्रिभिः तृतीयावृतिः । इन्द्रादिभिश्चतुर्थी । वज्रादिभिः पञ्चमी ॥ इति ॥

अथ प्रयोगविधिः—

मधुहोमेन जुहुयात् पायसेनैव वा पुनः ।
कुबेरसदृशो लक्ष्म्या विद्यया धिषणायते ॥

अथ राममन्त्रप्रसङ्गात् मन्त्रदेवताप्रकाशिकोक्तश्रीरामदशाक्षरीमन्त्रोपि लिख्यते —

दशाक्षरीमन्त्रस्य वसिष्ठ ऋषिः । विराट् छन्दः । सीतापाणिग्रहणसमर्थश्रीरामो देवता । क्लीं बीजम् । स्वाहा शक्तिः । क्लां हृत् । क्लीं शिरः । इत्याद्यङ्गानि ।

राजाऽयोध्यानगरविलसन्मण्डपे रत्नभित्तौ
तत्तद्दिक्षु स्थितससुमनस्तोरणे दिव्यगन्धे ।
नानादिग्भ्यो धनपतिधनो दिव्यसिंहासनस्थो
दिव्याकारैरनुजनिवहैस्सेवितः स्वद्रुमूले ॥

दिव्यैर्माल्यैर्दिवि च सततं स्तूयमानस्सुरौघैः
प्राज्ञैः प्रान्ते दृढमुनिवरैर्वामदेवादिभिश्च ।
राकाचन्द्रोपमितसुमुखश्श्यामळश्चारुलक्ष्म्या
ध्येयस्सद्यो विरचितमहाराजराज्याभिषेकः ॥

हुं जानकीवल्लभाय स्वाहा । इति मन्त्रः ॥ अथाक्षरन्यासः —

मूर्ध्नि भाले भ्रुवोर्मध्ये आस्ये कण्ठे हृदि नाभौ गुह्ये जानौ पादयोरक्षरन्यासः । समस्तेन व्यापकन्यासः । षडक्षरोक्तेन विधानेन पूजां कुर्यात् ॥ लक्षं जपेत् पुरश्चरणार्थम् । अथ प्रयोगः—

जातिप्रसूनैर्जुहुयात् चन्दनाम्भस्समुक्षितैः ।
जनवश्याय कमलैः धनधान्याय संपदे ॥

अथ श्रीरामद्वादशाक्षरीमन्त्रस्य अगस्त्य ऋषिः। गायत्रीछन्दः। श्रीरामो देवता॥ रां बीजम्। श्रीं शक्तिः। ओं हृत्। श्रीं शिरः। भरताग्रज राम शिखा। क्लीं कवचम्। स्वाहा अस्त्रम्॥ ध्यानं पूर्ववत्॥ ओं ह्रीं भरताग्रज राम क्लीं स्वाहा॥ इति मन्त्रः॥

अथ श्रीरामषोडशाक्षरीमन्त्रस्य अगस्त्य ऋषिः। बृहतीछन्दः। श्रीरामो देवता। रां बीजम्। श्रीं शक्तिः॥ ओं हृत्। ह्रीं शिरः। मूलमन्त्रपदैः पञ्चाङ्गानि। ध्यानं पूर्ववत्॥ ओं नमः सीतापतये रामाय हन हन हुं फट्॥ इति मन्त्रः॥

अथ श्रीरामद्वात्रिंशदक्षरीमन्त्रस्य अगस्त्यऋषिः। अनुष्टुप्छन्दः। श्रीरामो देवता। ओं बीजम्। श्रींशक्तिः। मन्त्रपादैः व्यस्तैस्समस्तैश्च पञ्चाङ्गानि॥ ध्यानादि पूर्ववत्॥

ओं रामभद्र महेष्वास रघुवीर नृपोत्तम।
दशास्यान्तक मां रक्ष श्रियं मे देहि दापय॥

इति मूलमन्त्रः॥

अथ श्रीरामद्वात्रिंशदक्षरीमन्त्रान्तरम्—

शुकऋषिः। अनुष्टुप् छन्दः। श्रीरामो देवता। रां बीजम्। आयेति शक्तिः। पादचतुष्टयेन समस्तेन च पञ्चाङ्गानि। ध्यानादिकं पूर्ववत्।

नमो ब्रह्मण्यदेवाय रामायाकुण्ठतेजसे।
उत्तमश्लोकधुर्याय हस्तदण्डार्पिताङ्घ्रये॥

इति मूलमन्त्रः। लक्षजपः। साज्यपायसेन दशांशं होमः।

अथ श्रीराममन्त्रान्तरम्—

अगस्त्यऋषिः । बृहती छन्दः । श्रीरामो देवता ।। ह्रीं बीजम् । नमः शक्तिः । ओं ह्रीं श्रीं द्रां दाशरथाय सीतावल्लभाय त्रैलोक्यनाथाय नमः । इति मूलमन्त्रः त्रयोविंशत्यर्णः । पूर्ववत् ध्यानादिकम् ।।

अथ राममन्त्रप्रसङ्गात् लक्ष्मणादिमन्त्रा लिख्यन्ते —

लक्ष्मणमन्त्रस्य अगस्त्य ऋषिः । गायत्री छन्दः । लक्ष्मणो देवता । लं बीजम् । नमः शक्तिः । मम पुरुषार्थचतुष्टये(चतुष्टयसिध्यर्थे) विनियोगः ।

द्विभुजं स्वर्णरुचिरतनुं पद्मनिभेक्षणम् ।
धनुर्बाणकरं रामसेवासंसक्तमानसम् ।।

लं लक्ष्मणाय नमः ।। इति मन्त्रः ।।

भरतशत्रुघ्नमन्त्रयोरपि ऋषिच्छन्दसी पूर्ववत् । भरतशत्रुघ्नौ देवता ।। भं भरताय नमः ।। शं शत्रुघ्नाय नमः ।। इति मन्त्रः ।।

हनुमन्मन्त्रस्य ईश्वरऋषिः । अनुष्टुप् छन्दः । हनूमान् देवता ।। ह्रां बीजम् । नमः शक्तिः । मं कीलकम् । मम हनुमत्प्रीत्यर्थे जपे विनियोगः । ओं नमो भगवते आञ्जनेयाय हृत् । रुद्रमूर्तये शिरः । वायुसुताय शिखा । अग्निगर्भाय कवचम् । रामदूताय नेत्रम् । ब्रह्मास्त्रनिवारणाय अस्त्रम् । एतैरेव करन्यासश्च ।

स्फटिकाभं स्वर्णकान्ति द्विभुजं च कृताञ्जलिम् ।
कुण्डलद्वयसंशोभिमुखाम्भोजं मुहुर्भजे ।।

ह्रीं ओं नमो भगवन् प्रकटपराक्रम आक्रान्तदिङ्मण्डल यशोवितान-धवलीकृतजगत्त्रितय वज्रदेह रुद्रावतार लङ्कापुरीदहन उदधिबन्धन दशग्रीव-कृतान्तक सीताश्वासन अञ्जनागर्भसंभव रामलक्ष्मणानन्दकर कपिसैन्यप्राकारक

सुग्रीवधारण पर्वतोत्पाटन बालब्रह्मचारिन् गम्भीरशब्द सर्वग्रहविनाशन सर्वज्वरोत्सादन डाकिनीविध्वंसिन् ओं ह्रीं हा हा हा हंस हंस एहि सर्वविषं हर हर परबलं क्षोभय क्षोभय मम सर्वकार्याणि साधय साधय हुं फट् स्वाहा ॥ इति हनुमन्मालामन्त्रः ॥

एतान् लक्ष्मणादिमन्त्रान् राममन्त्राङ्गत्वेन यथाशक्ति जपेत् ॥

अथ श्रीराममन्त्रप्रसङ्गात् श्रीरामसन्ध्यावन्दनमपि कल्पान्तरोक्तमत्र योग्यतावशात् लिख्यते --

अस्य श्रीरामसन्ध्यावन्दनस्य अगस्त्यभगवान् ऋषिः । गायत्री छन्दः । श्रीरघुनाथो देवता । अस्त्रमन्त्रेण जलं संशोध्य चक्रीकृत्य कवचमन्त्रेणावकुण्ठ्य पश्चात्, 'ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि करैः स्पृष्टानि ते रवे । तेन सत्येन मे देव तीर्थं देहि दिवाकर ॥" इति मन्त्रेणादित्यात् जलं प्रार्थ्य अंकुशमुद्रया मण्डलं विभिद्य करे तज्जलमादाय, 'गङ्गे च यमुने चे'ति मन्त्रेण तज्जलं जले प्रतिष्ठाप्य आवाहनादिषण्मुद्राः प्रदर्शयेत् । आवाहितो भव । संस्थापितो भव । सन्निहितो भव । संपिण्डितो भव । संमुखो भव । अमृतायितो भव । इति । पश्चात् गन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्यैः संपूज्य, ओं नमो भगवते रघुनन्दनाय रक्षोघ्नविशारदाय मधुरप्रसन्नवदनायामिततेजसे बलाय रामाय विष्णवे नमः इति मालामनुना अञ्जलिना जलमादाय, दक्षिणकरस्थं जलं वामकरे निक्षिप्य, मालामनुं नवधा विभज्य, नवप्रोक्षणं कुर्यात् । अवशिष्टं जलं दक्षिणकरे गृहीत्वा, 'हुं जानकीवल्लभाय स्वाहा' इति पिबेत् । पश्चादर्घ्यम् ॥ अस्य श्रीरामार्घ्यमन्त्रस्य । अगस्त्य ऋषिः । गायत्री छन्दः । श्रीरामचन्द्रो देवता । दाशरथाय अंगुष्ठाभ्यां नमः । विद्महे तर्जनीभ्यां नमः । सीतावल्लभ मध्यमाभ्यां नमः । धीमहि अनामिकाभ्यां नमः । तन्नो रामः कनिष्ठिकाभ्यां नमः । प्रचोदयात् करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः । इति करे न्यस्त्वा अनेन मन्त्रेणाङ्गन्यासं कुर्यात् । दाशरथाय हृत् । विद्महे शिरः । सीतावल्लभ

शिखा । धीमहि कवचम् । तन्नो रामः नेत्रम् । प्रचोदयात् अस्त्रम् ॥ इति । पश्चात्,

सूर्यमण्डलमध्यस्थं रामं सीतासमन्वितम् ।
नमामि पुण्डरीकाक्षमाञ्जनेयगुरुं परम् ॥

इति श्लोकेन सूर्यमण्डले रामं ध्यात्वा दाशरथाय विद्महे *सीतावल्लभ धीमहि । तन्नो रामः प्रचोदयात् ॥ इति रविमण्डलमध्यस्थाय रामाय नमोऽर्घ्यं समर्पयामि इत्यर्घ्यत्रयं समर्प्य जलमादाय तीरे गत्वा श्रीं सीतायै स्वाहेति आत्मानं परिषिच्यादित्याभिमुखो भूत्वा श्रीरामचन्द्रोऽहमस्मीति आत्मानं भावयेत् । ततो जलमाविश्य रां रामाय नमः रामं तर्पयामि इत्येकविंशतिवारं संतर्प्य पश्चात्सीतादीन् तत्तन्मनुना तर्पयेत् । अवशिष्टश्रीरामदेवताः संगृह्य समस्तश्रीरामदेवताभ्यस्तर्पयामि इति तर्पयेत् ॥ ततः ऐं रामाय नम इति करे जलमादायाभिमन्त्र्य त्रिः पिबेत् । ततः आचम्य रामाय नम इति अनुष्ठितं सर्वं रामायार्पयेत् ॥ इति रामसन्ध्योपासनविधिः ॥

अथ गायत्री —

अस्याः श्रीरामगायत्र्याः पूर्ववत् ऋष्यादि । पूर्ववदेवाङ्गन्यासः करन्यासश्च । सूर्यमण्डलमध्यस्थमित्यनेन ध्यात्वा सूर्यमण्डलस्थिताय रामाय गन्धादिपञ्चोपचारं कृत्वा आदित्याभिमुखो भूत्वा अनामिकामूले अंगुष्ठं निधाय "दाशरथाय विद्महे" इति गायत्रीं जपेत् । ततः- गुह्यातिगुह्यगोप्ता त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम् । सिद्धिर्भवतु मे देव त्वामहं शरणं गतः ॥ इति रामगायत्रीं रामाय समर्प्याङ्गन्यासं कृत्वोपस्थानं कुर्यात् ॥

उपस्थानमन्त्रः —

नमस्ते रामदेवाय, ज्योतिषांपतये नमः ।

---

* वल्लभाय इति मूलग्रन्थे विपरिणामितः पाठः ।

साक्षिणे सर्वभूतानामत्यन्तानन्दमूर्तये ॥

रघुनाथाय दिव्याय महाकारुणिकाय च ।
नमोस्तु कौशिकानन्ददायिने ब्रह्मरूपिणे ॥

त्रिकालमेवं यः कुर्यात् राम एव भवेत्स्वयम् ।
इति श्रीरामसन्ध्यावन्दनविधिस्समाप्तः ॥

अथ श्रीराममन्त्रप्रसङ्गात् हनूमन्मन्त्रोपि लिख्यते --

ब्रह्मा ऋषिः । गायत्री छन्दः । हनुमान्देवता । ह्रां बीजम् । ह्रीं शक्तिः । श्रीहनुमत्प्रीत्यर्थे विनियोगः । ह्रां हृत् । ह्रीं शिरः । इत्याद्यङ्गानि ।

ध्यानम् —

आञ्जनेयमतिपाटलाननं काञ्चनाद्रिकमनीयविग्रहम् ।
पारिजाततरुमूलवासिनं भावयामि पवमाननन्दनम् ॥

ओं नमो भगवते हनुमते मम मदनक्षोभं संहर संहर आत्मतत्वं प्रकाशय प्रकाशय हुंफट् स्वाहा ॥ इति मन्त्रः । विद्याप्रदः ॥

हनूमन्मन्त्रान्तरमाह —

कशि कुक्ष वरवर अञ्जनावरपुत्रं *आवेशि आवेशि ओं ह्रीं हनुमन् फट् । पूर्वोक्तवदङ्गऋष्यादिध्यानम् । अनेन पिशाचादिनिवृत्तिः ॥

अथ प्रसङ्गात् मन्त्रसारोक्तहनूमन्मन्त्रोप्यत्र योग्यतावशात् लिख्यते —

वसिष्ठ ऋषिः । अनुष्टुप्छन्दः । हनूमान् देवता । ओं नमो हनुमते हृत् । मम मदनक्षोभं शिरः । संहर संहर शिखा । आत्मतत्वं कवचम् । प्रकाशय प्रकाशय नेत्रम् । हुंफट् स्वाहा अस्त्रम् ॥

*आवेशय आवेशय इति ङ मातृकापाठः